

tepav

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı

Yatırım Ortamı Değerlendirme Raporu: Türkiye'nin ikinci nesil reform gündeminin tasarımı

Güven Sak

İstanbul, 11 Aralık 2007

Çerçeve

- ICA projesi nereden çıktı?
 - Türkiye iktisat gündemi artık çağdaşlaştı.
 - Büyüme ve verimlilik öne çıktı.
 - YÖİKK süreci başladı.
- YÖİKK gündemi ve ICA'nın ilişkisi nedir?
- ICA raporu bize ne gösteriyor?
 - İkinci nesil reform süreci
- Öncelikler neden önemlidir ve neler olabilir?

Neden bu çalışma?

- Ekonominin üstündeki toz bulutu 2001 kriziyle birlikte kalktı.
 - Makroekonomik istikrarın manasını idrak etmeye başladık.
- Toz bulutunun kalkmasıyla daha önce farkında olmadığımız/görmediğimiz engbeler olduğunu anladık.
 - Takkenin düşmesi: hem ortamdaki hem şirketlerdeki verimsizlikler.
 - Mayıs 2005'de YOİKK sürecinin başlangıcı.

YÖİKK süreci ve ICA çalışması

- YÖİKK: Sürekli ve etkin bir kamu-özel sektör diyalogu mekanizması
- Sürecin veriye dayalı analizlerle desteklenmesi ihtiyacı
- Dünya Bankası'nın çok sayıda ülkede uyguladığı: Yatırım Ortamı Değerlendirme Projeleri
 - Türkiye için biçilmiş kaftan
- Türk özel sektöründe kapasite inşası için milat
 - Yakınan değil, çözüm geliştiren, öncelik saptayabilen
 - Kamu-özel sektör diyalogunun yapıcı tarafı
 - TEPAV'ın ilk projesi...

Yatırım ortamındaki sorunların analizi ve çözüm önerileri

- İş dünyası – kamu sektörü arasındaki ilişkiler
 - vergi sistemi; ruhsatlar ve izinler; firmaların giriş ve çıkışları
- İşgücü sorunları
 - İşgücü piyasasındaki engeller; beceri uyumsuzlukları
- Teknolojik ilerleme ve yenilik
 - Ulusal yenilik sistemindeki aksaklıklar, kalite ve standartlar; bilişim teknolojileri
- Finansmana erişim
 - Teminat sorunları, kredi bilgi sistemi; kurumsal yönetim
- Altyapıya erişim
 - Elektrik; taşımacılık sektöründeki aksaklıklar

Her aksaklık verimlilik ve istihdamı nasıl etkiliyor?

Tespit edilen problem alanları: Çarşaf listeden notlar... (1)

■ Firmaların büyüme sorunları

- Uluslararası karşılaştırma sonucunda, Türkiye'deki firmaların piyasalara kolaylıkla girdikleri ama büyüemedikleri görülüyor.

■ Kayıtdışı ve vergi sistemi

- Bağımsız mali denetimin yaygınlaşması
- İşgücü üzerindeki vergi yüklerinin azaltılması

■ Bürokratik engeller

- Ruhsat ve izinlerin süresi ve maliyetleri
- Sanayi arsasına erişim, arsa üretimi için stratejik planlama
- İnşaat izinlerinin süresi ve maliyeti
- OSB'lerin kapasitesi ve kapsamı
- Denetimlerin riske dayalı, şeffaf ve hesap verebilir olması
- İcra-iflas mevzuatındaki sorunlar

Tespit edilen problem alanları: Çarşaf listeden notlar... (2)

■ İşgücü piyasası

- İş kanununda esnek sözleşmelerin yer alması
- Aktif işgücü politikaları ve işsizlik sigortasının güçlendirilmesi
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının kapasitesinin artırılması

■ İşgücü becerileri

- Müfredatın özel sektör ihtiyaçlarıyla uyumlu hale getirilmesi
- Yeni müfredata göre eğitimcilerin eğitimi
- Okul öncesinden mesleki eğitime tüm alanlarda kalite ve kapsamın artırılması için strateji ve eylem planı
- Şirket içi eğitimlerin teşvik edilmesi
- Master ve doktoralı mühendislerin sayısının artırılması

Tespit edilen problem alanları: Çarşaf listeden notlar... (3)

■ Yenilikçilik ve teknolojik gelişim

- Verimli yenilik stratejisinin ve politikalarının, tüm bilim ve teknoloji stratejilerin merkezine konulması
- TÜBİTAK'ın kurumsal yapısının, uluslararası tecrübeler ışığında gözden geçirilmesi
- Mevcut yenilikçilik ve teknoloji politikalarının etkilerinin değerlendirilmesi ve ihtiyaçlar doğrultusunda yeniden tasarlanması
- Fikri mülkiyet haklarının AB direktifleriyle uyumlu hale getirilmesi
- Türk Patent Enstitüsü'nün kapasitesinin güçlendirilmesi
- Risk sermayesinin önündeki engellerin azaltılması
- AR-GE teşviklerinin etkinliğinin ölçülmesi ve AB mevzuatı ile uyumlaştırılması

■ Kalite ve Standartlar

- KOBİ'ler için kalite sertifikasyonunun desteklenmesi
- Yerelde kapasitenin arttırılması
- IAF'e TURKAK'ın üyeliği, IAF-MLA'ya kalite sistemi için katılım
- UME'nin kapasitesinin arttırılması için strateji geliştirilmesi

Tespit edilen problem alanları: Çarşaf listeden notlar... (4)

■ Bilgi ve İletişim Teknolojileri

- Haberleşme sektörünün tam liberalizasyonun sağlanması, yeni girişlere izin verilmesi, numara taşınabilirliği ve roaming'e dair düzenlemeler
- Telekomünikasyon Kurumu ve Rekabet Kurumu'nun kapasitelerinin geliştirilmesi
- BİT kullanımının ülke genelinde yaygınlaştırılması için düzenlemeler
- Bilişim becerilerinin, içeriğin ve uygulamaların geliştirilmesine odaklanması
- E-Devlet ve Bankaların çevrimiçi hizmetlerinin arttırılması yoluyla firmalarda bilişim teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması

■ Finansmana Erişim

- Ticari kredi bürosunun işlerlik kazanması
- Tüketici hakları ve kredi bilgileri arasında dengenin sağlanması
- İpotek rejimindeki aksaklıkların giderilmesi
- İpoteklerin satımına ve yeniden alınmasına dair düzenlemeler
- Kurumsak yönetim düzenlemelerinin geliştirilmesi
- Yargıdaki uyuşmazlık çözümü kapasitesinin geliştirilmesi

Tespit edilen problem alanları: Çarşaf listeden notlar... (5)

■ Elektrik hizmetleri

- Özelleştirmeye paralel olarak, sektörün altyapı ve bakım için finansmanının temini
- 2009'un ötesinde yeterli arzın sağlanması için uzun vadeli bir strateji geliştirilmesi
- Özel yatırımcılar için sektörün yeniden yapılanması süreci
- Özel yatırımcıları teşvik için maliyete dayalı fiyatlama sisteminin geliştirilmesi
- Elektrik kalitesindeki bölgesel farklılıkları gidermek amacıyla teşvikler
- Bölgesel farklılıkları gidermek amacıyla hizmet düzeyi standartlarının geliştirilmesi
- Belediyelerin ödenmemiş borçlarının tahsili ve elektrik kayıplarının önüne geçilmesi

■ Ulaştırma

- Demiryolu taşımacılığının geliştirilmesi
- Kısa vadede yol bakımlarına odaklanması

Çarşaf listeden reform programına

- Bulgular, ikinci nesil reform sürecinin tasarımına önemli bir katkı yapabilir
- Önceliklerin belirlenmesi
 - İşgücü piyasası
 - Finansmana erişim
- Kamu hizmetlerin daha kaliteli hale getirilmesi
 - Yargı reformu
 - Eğitim reformu
 - Kamu yönetimi reformu: Yerelleşme

**Yeni anayasa
tasarım süreci**

Çıktılar, yeni sanayi politikasıyla da yakından bağlantılı

- **Yatırım ve iş yapma ortamının iyileştirilmesi**
- Piyasa aksaklıklarını giderecek, aktörleri doğru bir şekilde yönlendirebilecek bir teşvik sistemi
- Kümelenmelerin, daha güçlenmesi için gerekli olan mekanizmalar:
 - Her kümelenme için gerekli olan stratejilerin tasarlayabilecek ve uygulayabilecek;
 - Her kümelenmeye ayrı ayrı yol gösterebilecek
- Özel sektör ve kamu sektörü arasında etkin işleyen bir diyalogun sağlanması: Stratejik koordinasyon

Büyük resim

- Yüksek büyüme hızlarının sürdürülmesi ve yakınsama
 - Verimlilik artışları
 - İşgücüne katılımın artırılması
 - Şirketlerin büyümesi = ekonominin büyümesi
- Yakınsama ikinci nesil reformların hızına ve etkinliğine bağlı
 - Avrupa Birliği perspektifi
 - İstikrarlı makroekonomik ve mali çerçeve
 - Piyasaların verimli işleyişi için kurumsal altyapının güçlendirilmesi
 - Sosyal güvenlik ağının etkinliğinin artırılması

Sonuçlar

- Şirketlerin büyümesi ülke için iyidir.
- Artan rekabet gücü önemlidir.
- Organizasyonel değişikliklerle rekabet gücü artışı sürekli olamaz.
- Türkiye ekonomisinin kurumsal altyapısı yenilenmek durumundadır. (ikinci nesil reformlar)
 - Teknolojik yenilenme
 - Artan verimlilik
- Türkiye zor reformlar döneminde dir.
 - Koordinasyon zorluğu (fazla sayıda yeni aktör)
 - Reformların siyasi etkileri-kazananlar ve diğerleri
 - Daha karmaşık ve teknik program tasarımı
 - Daha uzun vadede görülecek etkiler